

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Xabier Garikano Solabarrieta

*Tolosa,
Gipuzkoa
(1931)*

Aurkibidea

Biografia

Xabier Garikano tolosarra da. Santa Klara kalean jaioa, bai ama eta bai aita tolosarrak zituen. Gerra aurretik 'Laskorain' ikastolan ibili zen. Gerra garaian, kaletarren miseria jasateaz gain, peritonitis larria izan zuen, eta hiltzat eman bazuten ere, bizirik atera zen, "mirariz". Txikitatik izan zuen inauterietarako grina, aita kontatzen baitzizkion hark bere gazte garaian egindakoak. Gaztea zela hasi zen parte hartzen Tolosako inauterien antolakuntzan, eta gurekin egon zenean oraindik ere mozorrotuta ateratzen zen urtero.

Zintak

TOL-055

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artetxe, Miren
- **Data:** 2011-07-13
- **Iraupena:** 94 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Laskorain kaleko ikastolatik "enseñantzara"

- **Erref:** TOL-055/002
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:01:58. **Bukatu:** 00:02:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

<p>Gerra aurretik, Tolosako ikastolan ibili zen. Laskorain kaleko bizitza batean zegoen ikastola. Gerra hasi zenean, ikastola itxi eta "ensenantza edo jesuitinetan" hasi zen.</p>

Transkripzioa

- Eskolan-ta nun ibili ziñan zu?

- Eskolan hasi giñan, ni hasi nintzan, gerra aurretikan, ikastolan. Ikastola zeon calle Laskurain; oain nola dago hor, este... Aralar Kirolak. Hor goran, goiko biztzia batian. Han ibili nintzan urtebete o urte t´erdi. Ta gero gerra etorri zan. Gerra etorri zanian akabo ikastola, ta hasi giñan eskolan “Enseñantzetan”, jesuitinas. Eta hor in nun komuniyua.

2. Peritonitisa

- **Erref:** TOL-055/003
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:02:31. **Bukatu:** 00:04:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

<p>1938an, peritonitis baten erruz, oso larri egon zen arren, aurrera atera zen. Ebakuntzari buruzko gorabeherak kontatzen ditu. Peritonitisa zela eta, jaunartzea urtebete beranduago egin zuen.</p>

Transkripzioa

- Baiño hor neola, euki nun... egon nitzan oso gaixo. Euki nun peritonitis. Gerra garaian.
- Hori zer da, ba?
- Peritonitis da, ba, apendize zeo iten dala. Ordun zan mortal. Bai. Gerra garaia zan, 1938. Hemen, hotel Oria daon hontan, klinika zeon, eta hor militar batek operatu zian. Baiño hain gaixki neon, osea, hilko nitzala. Eta tripa iriki baiñon kanpoko larrua pixkat josi zuen eta hala utzi ziaten. Eta hilda neola. Ya iñularra zan. Eta ordun etortzen zian moja batzuk [Belatekuak], ez dakit nola zian, sierba batzuk zian, etortzen zian gaixuak-eta zaintzea gauian eta. Apaizak axkeneko zeak-eta, bedekaziak-eta bota ziaten eta maindire batian bilduta euki ziaten manta baten. Esan zuten “Gaua pasako deu hemen”. Eta nere ama eta moja, han etortzen zan moja, sor Remedios, haik gau guztin egon omen zian errezatzen. Eta ez nintzan hil. Eta zer gertatu zan? Etxea eaman ziaten eta, bueno, ba, atera nitzan nola-hala. Eta nola gaixki operatu ziaten, 18 urtera arte euki nun ikaragarritzko hernia, hola, [...] bezela, hemen. Baiño ez nitzan atrebitzen operatzea, zeatikan, joe, ez nun operatzia nahi ezta... Ba, operatu zian Figueridok hortxe bertan eta oain oso ondo nago. Ta hola. Ta gero jun nitzan... horrengatikan, komuniyua in behar izandu nun hurrengo urtian, urtebete zaharragua.

3. Eskolapioak utzi eta lanera

- **Erref:** TOL-055/004
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:04:27. **Bukatu:** 00:05:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:

Jaunartzea egin eta gero, eskolapioetara joan zen. 14 urtera arte egin zituen

ikasketak. Merkataritza ikasi zuen. Eskolapioetako erretorearekin ez zen ondo konpontzen, eta ikasketak utzi eta lanean hastea erabaki zuen.

4. Laneko ibilerak

- **Erref:** TOL-055/005
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:05:03. **Bukatu:** 00:06:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:

<p>15 urterekin hasi zen garaje batean "eskribiente, txupatintas, pintxe" lanetan. Hura utzi, eta ondo lantegi batean 17 urte egin zituen tornulari lanetan. Soldadutzatik bueltan, bost lagunek Eredu kooperatiba sortu zuten Ikaztegietan. Bost urte kooperatiban lan egin eta gero, Leitzako amuarrairain haztegia batean aritu zen lanean 40 urtez.</p>

5. Aitonaren sagardotegia: Txaparro

- **Erref:** TOL-055/009
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:08:21. **Bukatu:** 00:09:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Xabierren aitonak sagardotegia zeukan: Txaparro sagardotegia. "Corazonista"-k dauden lekuan zegoen sagardotegia. Herriko beste bi tokitan ere sagardotegia izan zuten; Letxuga kalean, esaterako.

6. Tolosan, 40 sagardotegi edo...

- **Erref:** TOL-055/010
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:09:33. **Bukatu:** 00:10:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Tolosan sagardotegi ugari zeuden; "40 sagardotegi edo baziren Tolosan".

7. Aita Frantzira alde eginda

- **Erref:** TOL-055/011
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:10:19. **Bukatu:** 00:11:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra garaian, Xabierren aitak Frantziara alde egin behar izan zuen. Aita gabe egon ziren bost urtean. Bitartean, ama lau semerekin geratu zen: zaharrenak sei urte zituen; gazteenak, urte eta erdi. Euskara galarazita zegoen. Herriko jendeak ez zekien gaztelaniaz hitz egiten.

8. 'Lizardi'ren monumentua

- **Erref:** TOL-055/012
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:11:15. **Bukatu:** 00:13:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Xabierren aita Lizardiren laguna zen. Lizardiri buruz hitz egiten du. 1934an, Urkizura bidean, Lizardi irakurtzera joan ohi zen toki berean, monumentua jarri zioten. Gerra denboran, monumentua bota zuten. Norbaitek jaso eta urte batzutara, berriz jarri zutela kontatzen du.</p>

9. Gerra hasiera gogoan

- **Erref:** TOL-055/015
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:14:40. **Bukatu:** 00:15:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

<p>Gogoan du gerra hasi zeneko eguna. Uztailaren 18an Izaskunera joan ziren gurasoak eta lau anaiak. Etxera bueltakoan, aurreneko tiro hotsak entzun zituzten Lizartza eta Leitza aldetik.</p>

10. Aitaren bila joan zirenekoa

- **Erref:** TOL-055/017
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:15:46. **Bukatu:** 00:17:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Aitari abisu eman zioten bere bila joango zirela, eta ihes egin zuen: Izaskundik Berastegira, handik Doneztebera eta, han, muga zeharkatu zuen. Iluntzean, guardia zibila Xabierren aitaren bila joan zen etxera.

11. Aitaren faltan, gogorak ikusitakoak

- **Erref:** TOL-055/018
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:17:32. **Bukatu:** 00:18:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Aita ihes eginda egon zen denboran, etxekoen laguntza izan zuten. Lau anaia izanik, hiru aitonaren etxera joaten ziren bazkaltzera eta bestea osaba batenera. Xabierren ama jostuna zen, eta lan ugari egin behar izan zuen.

12. Gerra garaiko inauteriak

- **Erref:** TOL-055/020
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:19:05. **Bukatu:** 00:21:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra garaian, inauteri eta festak kendu zituzten. Gerra hasi eta hurrengo urtean, espainiarrek hiribururen bat bere egiten zutenean, Tolosatik estaziora joaten ziren bandarekin. Trenean bueltatzen ziren boluntarioei, zaurituei... ongietorria egiteko ereserki nazionalak jotzen ziren. Estaziotik bueltan, bandak inauterietako pieza bat jo eta jendea kalean saltoka ibili zela gogoratzen du. Gero, zezenak ere izaten omen ziren. Jendea ez zen mozorrotzen: gehienez, txaketa buelta emanda edota brusa jantzi ohi ziren. Garai hartan, "ikaragarritzko miseria eta gosea zegoen".

13. "Poliki-poliki" inauteriak martxa hartzen

- **Erref:** TOL-055/021
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:21:45. **Bukatu:** 00:22:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Gerra ondorenean, "poliki-poliki" hasi zen inauterien jaia ospatzen. Aurrena, txaranga bat; gero, danborrada... Udalak ez zeukan dirurik, eta, orduan, zozketak antolatu ziren dirua lortzeko. Herriko koadrilen batzorde bat osatu zen.

14. Pintxana, aurreneko txarangak eta Txinparta

- **Erref:** TOL-055/022

- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:22:57. **Bukatu:** 00:23:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Inauteriak ditu hizpide. Juanito Pintxana txarkuteroari buruz hitz egiten du. Pintxanak bonboa jo ohi zuen beste pare bat musikarirekin sagardotegian, eta "ikaragarritzko umorea egiten zen". Eta handik hasi ziren gero txarangak sortzen. Txinparta elkarte aipatzen du.

15. Emakumeen aurreneko presentzia inauterietan

- **Erref:** TOL-055/023
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:23:36. **Bukatu:** 00:24:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Inauteriak ditu hizpide. Mozorroak janzten 1960 aldera hasi omen ziren. Inauterietan, aurreneko zezen plazari buelta ematera emakumeak sartu zirenekoa kontatzen du. Herriko hainbat "karnabalero"-ren izenak aipatzen ditu.

16. Lehenbiziko konpartsak: 1947an, 'Nikjan College'

- **Erref:** TOL-055/024
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:24:35. **Bukatu:** 00:28:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak

Laburpena:

Inauteriak ditu hizpide. Aurreneko konpartsak. 1947an, 'Nikjan College' izeneko eskola atera zutenekoa kontatzen du; arropak, apaindurak, 'Atalloarra' autobusean Guadaluperraino nola joan ziren ... Txapel lantegian egiten zituzten entseguak. Javier Bello-Portu eta Juanito Azaldegi aipatzen du. Klean, euskaraz kantatu zuten; abestia abesten du.

17. Lehenbiziko konpartsak: 1946an, ezkontza

- **Erref:** TOL-055/025
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:28:02. **Bukatu:** 00:30:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Inauteriak ditu hizpide. Aurreneko konpartsak. 1946an, ezkontza bat irudikatu zutenekoa gogoratzen du. Juanito Lope "ikaragarritzko inauteri zalea" izan zela dio. Beste urte batean, zineko artistaz atera zirenekoa kontatzen du: Villabonatik posta-treanean joan ziren Tolosara, estazioko ongietorria...

18. 60ko hamarkadako karrozak, estaziotik

- **Erref:** TOL-055/026
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:30:01. **Bukatu:** 00:31:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:

Lehen, inauterietako festa Rondilla kalean egiten zen bakarrik. 1960an, karrozak-eta estaziotik atera behar zirela. Urte hartan, prezintatuko automobil bat erabili zuten trena egiteko. Xabier mikelete jantzita atera zen.

19. 'Pitxi-pitxi eskola' eta 'Isabelita' karrozak

- **Erref:** TOL-055/027
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:31:21. **Bukatu:** 00:32:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak

Laburpena:

1961ean, 'Pitxi-pitxi eskola' izeneko karroza atera zuten. 'Pitxi-pitxi' izena nondik hartu zuten kontatzen du: inauterietako pieza batetik, Strauss-en polka batetik, alegia. Kantatu egiten du: "Pitxi pitxi polit bat nik daukat zuretzako, apain-apain jantzita apapa joateko...". 1962an, berriz, 'Isabelita' izeneko txalupa bat atera zuten. Karroza nolakoa zen kontatzen du. 'Habanera Pakita' kantatzen du: "Txintxin atea ireki nazu, txintxin ezin det ireki... Txintxin alkatia dator, txintxin aguazilakin...".

20. Inauteriekiko zaletasuna, gurasoengandik jasoa

- **Erref:** TOL-055/029
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:33:55. **Bukatu:** 00:34:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Inauteriekiko zaletasuna gurasoengandik jaso du. Amak aitari buruzko istorioak kontatzen zizkien: "aita harakina zen, eta titiak jartzen zituen maskuriarekin eginda...". Emakumeek etxean egon behar izaten zuten inauterietan.

21. Inauteriak, erlijioa, debekuak...

- **Erref:** TOL-055/030
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:34:54. **Bukatu:** 00:35:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:

<p>Acción Católica eta Mariaren alabetako gazteek debekatuta zuten inauterietan ibiltzea. 18 urte zituela, Xabierrek elkarte erlijiosoa utzi eta inauterietan ibiltzea aukeratu zuen. Dena debekatua zegoen erlijioaren izenean. Amak errieta egiten zion neskekin baltsean ibiltzeagatik.</p>

22. Amak purua erretzen harrapatu zuenekoa

- **Erref:** TOL-055/031
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:35:55. **Bukatu:** 00:37:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:

Inauterietan, amak purua erretzen harrapatu zuenekoa kontatzen du.

23. Hernion orientazio mahaia jarri zenekoa

- **Erref:** TOL-055/034
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:40:14. **Bukatu:** 00:43:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

<p>Gaztetan mendigoizalea zen. Lehen, Tolosako futbol taldeak mendiko saila zaukan, eta han biltzen zen Xabier lagunekin. Hernion orientazio mahaia jarri zutenekoa kontatzen du. Bizkarrean hartuta igo zuten mahaia bederatzi lagun artean. Igoerako gorabeherak kontatzen ditu: lokatza, alpargatak, jendetza... 2011n 60 urte bete ziren mahai hori jarri zela. Asteasukoe eta Alkizakoe Hernion gurutzea jarri zutean, Xabier han zela kontatzen du. Gurutzean ikurrina jarri zuten; mendia guardia zibilez beteta zegoen.</p>

24. Izaskungo ermitan, tertzioen banderak falta...

- **Erref:** TOL-055/035
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:43:04. **Bukatu:** 00:44:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Lanbideak » Polizia
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

Izaskungo ermitan, gerra irabazi zuten tertzioen banderak egoten ziren zintzilik. Egun batean, bandera horiek kendu egin zituzten. Tolosako 40 lagun inguruk abisua jaso zuten guardia zibiletara joateko; Xabier tartean zen. Galdeketari buruz hitz egiten du.

25. 'Frente de Juventudes'era ez zen joaten

- **Erref:** TOL-055/037
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:44:54. **Bukatu:** 00:45:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Frente de Juventudes eta Sección Femeninari buruz hitz egiten du. 14-15 urterekin, lanetik irten eta talde horiek ematen zituzten eskoletara joan behar izaten zen. Eskola horiek "mugimendu eta altxamenduari buruz"-koak izaten ziren. Xabierren nagusiak erabaki zuen hura ez bidaltzea, eta isuna ordaintzen zuen.</p>

26. Txapel gorria eta euskal izenen debekua

- **Erref:** TOL-055/038
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:45:40. **Bukatu:** 00:47:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

1936tik 1942ra bitartean, txapel gorria jantzita ibili behar izaten zuten umeek. Futbol partida ikusten ari zireneko pasadizo bat kontatzen du: haizeak txapela eramane zion. Euskal izenak debekatu zirela kontatzen du.

27. Gerra garaiko zigorrak: andereñoen ile-mozketak...

- **Erref:** TOL-055/040
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:47:37. **Bukatu:** 00:48:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepublikoa

Laburpena:

Gerra garaiko zapalkuntza eta zigorrei buruz hitz egiten du. Andereñoei ilea moztu eta kalean desfilarazten zien. Atxilotuei errizino-olioa ematen zien beherakoa eragiteko.

28. 'Haritz' dantza taldea eta euskal antzerkia Tolosan

- **Erref:** TOL-055/042
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:49:20. **Bukatu:** 00:51:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

<p>Tolosako Haritz dantza taldearen sorrera aipatzen du. Antonio Labayenen Lau urtaroak antzezlanana egin zuten umeek. Eta Xabierrek, berriz, Xabier Lizardiren Ezin ezkondu zitekeen mutila lanean hartu zuen parte.</p>

29. Tolosako 'Lizardi' antzerki-taldea

- **Erref:** TOL-055/043
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:51:20. **Bukatu:** 00:54:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

<p>Lizardi antzerki-taldeari buruz hitz egiten du. Ezin zuten euren izena erabili, eta, babes moduan, Tolosako Oargiko Lizardi taldea jarri zioten izena. Pazko bigarrenetan, euskarazko antzezlanak egin ohi zituzten Tolosako Iparragirre antzokian. Antzerki erdian, bertsolariak izaten ziren; Lazkao Txiki, Txomin Berrobi eta Basarri. Hainbat tokitan egin zituzten antzezlanak: Donostian, Bilbon, Eibarren, Arrasaten, Alegian eta Parisen. Antzeztu zituzten lan batzuk aipatzen ditu: Ordu eroslea, Damua garaiz, Jokua ez da errenta, Galtzaundi...</p>

30. Inguruko herrietan antzerki-taldeak sortu

- **Erref:** TOL-055/045
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:55:19. **Bukatu:** 00:56:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia

Laburpena:

<p>Lizardi taldea 1958 urte inguruan sortu zen. Inguruko herrietan ere sortu ziren antzerki-taldeak, eta antzerki lehiaketa bat izan zela aipatzen du.</p>

31. Pazko bigarrenetan, antzerkia

- **Erref:** TOL-055/046
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:56:20. **Bukatu:** 00:57:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Jendea ez zegoen antzerkia ikustera ohitua; euskaraz, are gutxiago. Hala ere, zain-zain egoten zen herriko jendea. Pazko bigarrenetan egiten zituzten antzezlanak. Astelehenetan, berriz, feria izaten zen Tolosan; "baserritar eguna izaten zen". Antzerkiaz gain, bertsolariak, aizkolariak, pilota partidak... ere izaten ziren. Antzezlanak egin ahal izateko, gobernadoreari antzezlanaren kopia eman behar izaten zitzaion.

32. "Seneroak" gauez kantatzen utzi ez

- **Erref:** TOL-055/050
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 01:01:24. **Bukatu:** 01:02:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gaztetan, elizan eta lagunekin kantatzen zuen. Larunbatetan lagunekin elkartu eta kalean kantari aritzen ziren. Behin gaueko hamarrak eta gero, "serenoak" ez zuen uzten kalean kantatzen.

33. Kanturako zaletasuna

- **Erref:** TOL-055/052
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 01:04:39. **Bukatu:** 01:05:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia
- Ohiturak eta bizimodua

Laburpena:

<p>Familiatik datorkio kanturako zaletasuna. Afarietan, bazkarietan, kuadrillan... kantatzeko ohitura izan du beti. Gaztetan, euskarazko kantak abesten zituzten.</p>

34. Soldadu lagunei gutunak idazten

- **Erref:** TOL-055/055
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 01:07:25. **Bukatu:** 01:09:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza

Laburpena:

Inguruko herri txikietatik Tolosara joaten omen ziren hango eskoletan erdaraz ikastera. Gaztelania ez zekiten soldadu lagun batzuei buruzko kontuak aipatzen ditu. Idazten ere ez zekitenez, Xabierrek idazten zizkien gutunak.

35. Ikasketak

- **Erref:** TOL-055/059
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 01:10:47. **Bukatu:** 01:13:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:

Gerra hasi zenean, mojetan hasi zen ikasten. Mojak "sorginak" omen ziren. Eskolapioetan ibili zen gero. Hango gorabeherak aipatzen ditu. Ikasketak jarraitu ez izanaren pena du. Hainbat ikasgai aipatzen ditu: takigrafia, geografia, kaligrafia, "urbanidad", "historia sagrada", frantsesa, ingelesa, kontabilitatea...

36. Umetako jolasak: "zopak egiten", "txorro, morro..."

- **Erref:** TOL-055/063
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 01:17:16. **Bukatu:** 01:18:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Ume garaiko jolasak: "zopak egiten", kaniketan, pilotan, "Txorro, morro, piko, talo, ke!". Erreka bazterrera joan, eta harriak uretara jaurtitzen zituzten ia zeinek ur gainean "zopa gehiago egin". Ebakuntza egin ziotenean, egurrezko eskopeta bat oparitu ziotela kontatzen du.

37. Mojaren mirariz sendatu...

- **Erref:** TOL-055/066
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 01:20:50. **Bukatu:** 01:23:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Umetan peritonitis pasa zuen. Ebakuntza ondoren, hil egingo zela uste zuten. Moja batek eta amak gaua errezatzen pasa zuten Xabier senda zedin; Xabier suspertzea mirari gisa hartu omen zuten. Gero, moja hura kanonizatu egin zutela kontatzen du.

38. Herniora, eskolapioetatik

- **Erref:** TOL-055/071
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:26:05. **Bukatu:** 01:27:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

<p>Eskolapioetan zebilela, Herniora joan zireneko irteera bati buruz hitz egiten du. 10 urte zituen orduan.</p>

39. Hernioko erromeria

- **Erref:** TOL-055/072
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:27:05. **Bukatu:** 01:28:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

<p>Hernioko erromeriara joateko ohitura zuten. Hango giroari buruz hitz egiten du.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-09-18

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com